

Lunds universitet

Sociologiska institutionen

”Dom gjorde så jag [...] insåg mitt eget
värde för det hade jag glömt.”

En kvalitativ studie om skildringar av mäns våld mot kvinnor och
betydelsen av målgruppsanpassad samverkan

Författare: Emelie Nyström

Kandidatuppsats: SOCK01, 15 hp

Vårterminen 2013

Handledare: Veronika Burcar

ABSTRAKT

Författare: Emelie Nyström

Titel: ”Dom gjorde så jag [...] insåg mitt eget värde, för det hade jag glömt”: En kvalitativ studie om skildring av mäns våld mot kvinnor och betydelsen av målgruppsanpassad samverkan.

Kandidatuppsats: SOCK01, 15 hp

Handledare: Veronika Burcar

Sociologiska institutionen, vårterminen 2013

Uppsatsen behandlar mäns våld mot kvinnor och beskriver hur fenomenet har utvecklats från att betraktas som en privat angelägenhet till ett samhällsproblem. Genom statliga satsningar för att motverka mäns våld mot kvinnor har ett målgruppsanpassat samverkanskoncept mellan myndigheter utvecklats, under samma tak i Malmö. På denna verksamhet ska de utsatta individernas behov sättas i fokus, vilket förväntas underlätta rättsprocessen för dem och på sikt minska antalet fall av relationsvåld. Syftet med studien är att få djupare förståelse för hur våldet skildras av anställda på verksamheten samt av kvinnor som sökt hjälp här. Vidare undersöks betydelsen av samverkan och på vilket sätt det kan vara en förbättring för de våldsutsatta kvinnorna. Uppsatsens empiriska material består av fyra intervjuer, tre gjorda med personal och en med en våldsutsatt kvinna med erfarenhet av samverkanskonceptet. Som komplement används även två utvärderingar av verksamheten. För att få djupare förståelse för skildringen av våldet används strukturella och interaktionistiska teorier i analysen av det empiriska materialet. Slutsatserna är att våldet skildras både i likhet med strukturella och interaktionistiska teorier. Vad gäller samverkan beskriver intervjupersonerna denna mestadels i positiva termer och uppger att den på flera sätt underlättar för de våldsutsatta kvinnorna.

Nyckelord: Mäns våld mot kvinnor, samverkan, Koncept Karin, normalisering, process, bemötande

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställning	1
1.2 Disposition	2
2. Bakgrund mäns våld mot kvinnor i Sverige	2
2.1 Tidigare Forskning	3
3. Metod	6
3.1 Bakgrund och förberedelser	6
3.2 Urval	7
3.3 Genomförande av intervjuer	7
3.4 Utvärderingar	8
3.5 Bearbetning av material	8
3.6 Etiska aspekter	8
3.7 Begränsningar	9
4. Teoretiska utgångspunkter	10
4.1 Strukturella teorier	10
4.2 Interaktionistisk teori	12
4.3 Samverkan	14
5. Empiriskt Material	15
6. Analys	16
6.1 Skildring av våldet	16
6.2 Vad beror våldet på och vart finns det?	20
6.3 Koncept Karin	22
7. Diskussion och konklusioner	28
Referenser	30
Bilaga 1	33
Bilaga 2	34

1. Inledning

Den här uppsatsen handlar om mäns våld mot kvinnor, närmare bestämt dels om hur en våldsutsatt kvinna, dels om hur några anställda på ett målgruppsanpassat samverkanskoncept talar om våld och samverkan vid arbetet med att hjälpa våldsutsatta kvinnor.

Samverkanskonceptet där de anställda som deltar i denna studie arbetar heter Koncept Karin och ligger i Malmö. Under de senaste 40 åren har samhället succesivt getts ökat ansvar för relationsvåldet och fenomenet har förflyttats från den privata sfären till den offentliga och blivit ett samhällsproblem. Detta illustreras i lagförslag och statliga satsningar med syfte att minska antal fall samt ändra attityden till och öka kunskapen om mäns våld mot kvinnor.

Uppsatsen handlar enbart om mäns våld mot kvinnor i kärleksrelationer. Detta innebär att andra typer av relationsvåld inte behandlas i denna studie. Jag är dock medveten om att det förekommer våld även inom andra typer av nära relationer. Men på grund av studiens omfattning, mitt eget intresse i frågan samt att intervjupersonerna främst talar om problemet som mäns våld mot kvinnor gjordes denna avgränsning i ett tidigt skede. Samtliga intervjupersoner från Koncept Karin påpekade dock att de också arbetade med fall som inte följde denna traditionella bild av våld i nära relationer, men att det var den som var absolut vanligast. Mitt intresse i frågan grundas i arbete i en tjejjour, kurser i genusvetenskap och engagemang i jämställdhetsfrågor.

Inom forskningsfältet finns olika förhållningssätt vilka har delvis skilda uppfattningar om relationsvåldets orsaker och utseende. Ibland lyfts samhällets patriarkala struktur fram som förklaringsmodell, ibland lyfts interaktion, motstånd och individernas specifika förutsättningar fram.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att fördjupa förståelsen för mäns våld mot kvinnor genom att se hur våldet skildras av anställda på Koncept Karin och en våldsutsatt kvinna som deltagit i en utredning på verksamheten. Mitt intresse ligger i att undersöka hur dessa människor talar om våldet. Då den verksamhet som de anställda arbetar på bygger på samverkan ville jag också studera hur de talar om detta och vilken betydelse samverkan kan ha för de våldsutsatta kvinnorna. Mot denna bakgrund arbetade jag utifrån följande frågeställningar:

Hur skildrar en våldsutsatt kvinna och anställda på ett målgruppsanpassat samverkanskoncept mäns våld mot kvinnor?

På vilket sätt kan ett samverkanskoncept underlätta för våldsutsatta kvinnor?

1.2 Disposition

Uppsatsen inleds med ett avsnitt med bakgrundsinformation och tidigare forskning kring mäns våld mot kvinnor. Efter det följer ett metodavsnitt där jag redogör för mitt tillvägagångssätt. Metodavsnittet följs av en beskrivning av de teorier som sedan kommer att användas i analysen. Därefter följer en presentation av Koncept Karin och av intervjupersonerna. Analysen, som följer därefter, grundas i olika teman som valts ut eftersom de väckte mitt intresse och var framträdande i det empiriska materialet. Uppsatsen avslutas med en sammanfattning och avslutande diskussion.

2. Bakgrund mäns våld mot kvinnor i Sverige

Under 1970-talet började mäns våld mot kvinnor på allvar att uppmärksammas och problemet gick från att betraktas som en privat angelägenhet till ett samhällsproblem. En stor del i detta hade kvinnorörelsen som växte fram ”i protest mot ett förtryckande manssamhälle” (Hydén 1995, s. 34). Kvinnor bildade politiska grupper och tog del av varandras erfarenheter, vilka ofta innehöll våld från män. Genom att sprida dessa erfarenheter och fokusera på att våld mot kvinnor var ett problem för alla bidrog kvinnorörelsen bland annat till att våld i hemmet, år 1982, blev ett allmänt åtalbrott¹ (ibid., s. 24, 34f). Regeringen tillsatte år 1993 en kommission som arbetade fram slutbetänkandet *Kvinnofrid* som innehöll förslag på åtgärder för att förhindra mäns våld mot kvinnor (Eliasson & Ellgrim 2006, s. 14). Detta betänkande låg till grund för *Kvinnofridsreformen*, vilken omfattade ”förebyggande åtgärder och bättre bemötande av våldsutsatta kvinnor” (ibid.). Reformen innebar också skärpt lagstiftning bland annat i form av att ett nytt brott, grov kvinnofridskränkning, tillkom i brottsbalken. I denna rubricering ligger fokus på hur den misshandlande mannens upprepade handlingar skadar kvinnans integritet och självkänsla (ibid.).

Trots att samhället har tagit problemet på allvar, arbetar förebyggande och har skärpt lagstiftningen så utsätts fortfarande många kvinnor för våld av män. Under 2012 polisanmäldes 28 300 fall av kvinnomisshandel, varav cirka 25 procent handlade om våld från en närstående (BRÅ, Internetkälla 1). Mörkertalet anses dessutom vara väldigt stort. Enligt BRÅ (2009:12, s. 37) är det endast cirka en fjärdedel av det faktiska våldet som kommer till polisens kännedom. I en stor nationell undersökning gjord på uppdrag av regeringen och

¹ Till skillnad från tidigare kunde andra personer än den som utsattes för brott nu göra polisanmälan och det krävdes inte längre den utsattas medverkan för att driva en utredning.

Brottsoffermyndigheten, *Slagen dam*, framkom att 46 procent av alla kvinnor i Sverige någon gång varit utsatt för någon form av våld från en man efter sin 15-årsdag (Lundgren et al. 2001, s. 8). Undersökningen har dock fått hård kritik, bland annat för att ha använt allt för vid definition av begreppet våld; exempelvis innefattas knuffar och hot i denna statistik (Hallberg & Hermansson 2005, s. 16f). Detta öppnar upp för en diskussion kring begreppet våld och vad det egentligen innefattar. Psykologen Per Isdal definierar exempelvis våld som: ”varje handling riktad mot en annan person, som genom att denna handling skadar, smärftar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något den vill” (Isdal 2001, s. 34).

2.1 Tidigare Forskning

2.1.1 Forskning internationellt

1993 antogs FN:s deklaration om ”avskaffandet av mäns våld mot kvinnor”, vilken uttrycker att alla medlemsstater bör arbeta aktivt för att motverka detta globala samhällsproblem (Johnson et al. 2008, s. 1ff). Våldet definieras också som en kränkning av kvinnors mänskliga rättigheter vilket har möjliggjort en syn på problemet som grundat i mäns överordning och kvinnors underordning. Denna ojämlika maktbalans mellan könen upprätthålls enligt kriminologerna Holly Johnson, Natalia Ollus och Sami Nevala (ibid.), i de flesta länder av staten. Lagstiftningar, myndigheters arbete och sociala normer angående manligt och kvinnligt, försvårar i många fall kvinnors möjligheter till att söka hjälp och leva utan våld (ibid., s. 1ff, 10f). ”International Violence against Women Surveys” (IVAWS) är en global undersökning som genomförts i syfte att jämföra våldets utbredning och art i olika länder. Dattainsamling till denna undersökning gjordes i nio länder mellan 2002 och 2005 med sammanlagt cirka 23 000 svarande kvinnor. Resultaten har sedan analyserats av Johnson et al. (ibid.). Undersökningen visade på en skillnad i kvinnors utsatthet för våld i de olika länderna, mellan 20 och 60 procent av kvinnorna i studien hade utsatts för fysiskt eller sexuellt våld av en man efter sin 16-årsdag. Även på frågan angående utsatthet för våld av en manlig partner varierade kvinnornas svar i de olika länderna, mellan 9 och 40 procent uppgav att de utsatts för sådant (ibid., s. 15, 19f, 35ff). Johnson et al. (ibid, kap. 7) menar, mot bakgrund av detta, att det som krävs för att minska mäns våld mot kvinnor är ökad jämställdhet, förbättrat stöd för utsatta, tillse att förövarna straffas, prioritering av förebyggande arbete samt att alla länder utvecklar strategier för kontroll och utvärdering.

Kumaralingam Amirthalingam, professor i juridik vid universitetet i Singapore, beskriver tre olika internationella perspektiv på mäns våld mot kvinnor. Det första perspektivet fokuserar

på personliga, sociala och psykologiska förklaringar hos individen. Förklaringarna uppges kunna vara externa; exempelvis alkoholkonsumtion och svartsjuka, eller interna; exempelvis personlighetsstörningar eller uppväxt präglad av våld. Det andra perspektivet fokuserar på familjen som en enhet som inte får upplösas och att detta leder till konflikter och våld inom familjen. Samma externa och interna variabler hos individerna som i det individuella perspektivet antas även inom familjeperspektivet ha betydelse för om våld förekommer och hur omfattande det i så fall är. Det strukturella perspektivet flyttar fokus från individer till samhällets struktur och är det perspektiv som Amirthalingam själv förespråkar. Han menar att det strukturella perspektivet förflyttar relationsvåld till den offentliga sfären, att det gör problemet till en könsrollsfråga samt möjliggör en definition av problemet som ett mänskligt rättighetsproblem. (Amirthalingam 2005, s. 695f)

2.1.2 Forskning i Sverige

Tidiga förståelseramar angående mäns våld mot kvinnor kom från individualpsykologin och förklaringarna till våldet antogs ligga i både mannen och kvinnans personliga egenskaper. (Burcar 2008, s. 16f). I enlighet med dessa resonemang kategoriserar Johan Cullberg (1984/1999, s. 446ff), professor i psykiatri, misshandlande män i fyra olika grupper. Indelningen baseras på hur ofta och hur grovt männen misshandlar. Det våldsamma beteendet grundas, enligt Cullberg, i alkoholkonsumtion, egen utsatthet för våld som barn och otrygg kontakt med modern. Männen anses också ha ”djupa problem med sin maskulina självkänsla” (ibid., s. 446). Som en reaktion mot denna förklaringsmodell utvecklades, gemensamt med kvinnorörelsen, ett strukturellt perspektiv med fokus på könsmakt. Enligt detta perspektiv kan våldet enbart förklaras av vår patriarkala samhällsstruktur samt av hur normer för kvinnligt och manligt skapas och vidmakthålls (Burcar 2008, s. 19, 21f). Framträdande forskare inom det strukturella perspektivet är Eva Lundgren, professor i sociologi, och Mona Eliasson, professor i psykologi². Ytterligare forskning inom detta perspektiv har bedrivits av sociologen Stina Jeffner (1998) angående ungdomars syn på våldtäkt där betydelsen av kön och heterosexualitet sätts i fokus. Jeffner finner exempelvis att gränserna för våldtäkt ser olika ut i teori och praktik samt att gränserna på grund av olika omständigheter kan förskjutas. Tjejens och killens relation till varandra, hur de ”är” som personer och deras påverkan av alkohol spelar stor roll när ungdomar ska definiera vad som är våldtäkt och vad som inte är våldtäkt. Jeffners forskning visar att tjejer och killar har olika normer att förhålla sig till och att dessa grundas i förväntningar på vad det innebär att vara man respektive kvinna. Sociologen Åsa

² En redogörelse för deras teorier följer i uppsatsens teoriavsnitt.

Eldén (2003) kopplar ihop kultur, kön och våld för att skapa förståelse för hedersvåld. Enligt Eldén (ibid, s. 68) är det vanligt att kontrastera ”andra” våldspräglade kulturer mot den ”svenska” jämställda kulturen. Men genom en förståelse av hedersvåld som grundas i termer av manlig överordning och kvinnlig underordning tillsammans med normalitet menar Eldén att det inte går att bortse från det normala i den ojämna maktbalansen mellan könen, vilket återfinns även i ”vår svenska” kultur.

En del kritik har riktats mot det strukturella perspektivet då det tenderar att enbart se kvinnan som ett passivt offer. Detta är enligt kritikerna problematiskt eftersom det bidrar till upprätthållande av de könsnormer som det strukturella perspektivet vill få bort, samt skapar en bild av hur misshandlade kvinnor bör uppträda. Flera forskare har lyft fram betydelsen av att se till andra aspekter än samhällets strukturer. Exempelvis att ta kvinnornas egna skildringar i beaktning och att beskriva hur kvinnorna gör olika typer av motstånd (Burcar 2008, s. 32ff). Som exempel kan nämnas Margareta Hydén, professor i socialt arbete³, Magnus Lundberg, lektor i sociologi samt Malin Åkerström, professor i sociologi. Lundbergs (2001) forskning om hur ordningspoliser arbetar med våldsutsatta kvinnor, visar på komplexitet i polisernas arbete. Å ena sidan har den gängse bilden av kvinnorna som hjälplösa, passiva offer spridits, å andra sidan upplever inte poliserna att alla kvinnor passar in i den bilden. Ett exempel är det faktum att kvinnorna ofta vill ta tillbaka sin anmälan och inte delta i utredningen, vilket enligt Lundberg försvårar rättsprocessen och minskar sannolikheten att få den misstänkta mannen dömd. Vidare menar Lundberg att svårigheten med att få en rättslig påföljd leder till att arbetet med våldsutsatta kvinnor ges låg status inom poliskåren. Viktigt för hur de specifika fallen behandlas och vilket bemötande kvinnorna får uppges ligga i hur väl kvinnorna anses passa in i bilden av ett hjälplöst offer. Detta på grund av att ett fall där kvinnan uppträder som ett passivt offer har större chans att resultera i rättsliga påföljder, menar Lundberg. Åkerström (2001) ger i berättelsen om ”Annie” en motberättelse till bilden av misshandlade kvinnor som hjälplösa och passiva offer. Trots att Annie berättar om att människor i hennes omgivning kan se henne som ett offer, lyfter Annie själv fram sitt motstånd och uppbrott. Annie framställer sig själv på ett sätt som gör att hon inte passar in i offerrollen och hon vill inte heller bli betraktad som ett hjälplöst, passivt offer. Annie identifierar sig inte med kvinnor som är passiva och inte gör motstånd mot männens våld.

³ Även Hydén kommer att beskrivas i teoriavsnittet.

3. Metod

3.1 Bakgrund och förberedelser

Jag bestämde tidigt i arbetsprocessen att jag ville göra kvalitativa intervjuer då denna metod, enligt professorn i samhällsvetenskap Martyn Denscombe (2009) är det bästa tillvägagångssättet om intresset finns i människors ”[å]sikter, uppfattningar, känslor och erfarenheter” (ibid., s. 233). Dessutom berör min studie ett ämne som kan vara känsligt för de medverkande personerna att dela med sig av och då är kvalitativa intervjuer den bästa metoden enligt Denscombe (ibid.). Jag valde semistrukturerade intervjuer eftersom jag ville försäkra mig om att vissa specifika teman berördes, samtidigt som jag ville vara flexibel och låta intervjupersonen fritt reflektera och utveckla sina resonemang (jmf ibid., s. 234f).

För att få tillträde till Koncept Karin kontaktades verksamhetschefen och efter att han mottagit information om mitt syfte samt ett intyg från min handledare om att jag var student var jag välkommen dit. Verksamhetschefen uppgav att det var ett stort tryck på verksamheten, med många fall att utreda. På grund av detta fick jag begränsat med tid (fyra timmar) för mitt besök. Som förberedelse för besöket följde jag geograferna Mike Crang och Ian Cooks (2007, s. 66f) exempel vad gäller vikten av att ha så mycket kunskap som möjligt om verksamheten före besöket. Jag läste information på verksamhetens hemsida och gjorde sökningar med sökordet ”Koncept Karin” på Google. Före besöket förberedde jag även en intervjuguide (se bilaga 1), utformad för semistrukturerade intervjuer. De teman som intervjuerna med de verksamma inom Koncept Karin utgår från är: *bakgrund, Koncept Karins organisation, bilden av våldet och samhällsproblemet*. Till varje tema hade jag förberett frågor genom vilka jag avsåg besvara min frågeställning.

Eftersom mitt intresse även låg i att undersöka hur kvinnor med erfarenhet av att utredas på Koncept Karin skildrar våldet samt upplever verksamheten arbetade jag för att komma i kontakt med kvinnor som hade dessa erfarenheter. Detta var dock förknippat med vissa svårigheter på grund av stor sekretess gällande kvinnornas uppgifter. Uppsatsens tidsbegränsning och omfattning hindrade mig från att hitta kvinnor via den formella vägen, alltså att gå via Koncept Karin för att få tillgång till kontaktuppgifter till kvinnor som utretts på verksamheten. Istället arbetade jag med mina egna kontakter och genom en bekant lyckades jag komma i kontakt med en kvinna som hade erfarenhet av Koncept Karin och ville intervjuas. Denna intervju var uppbyggd på samma sätt som tidigare med semistrukturerad intervju, förberedd intervjuguide, öppna frågor samt information om bandinspelning och

etiska aspekter. Intervjuguiden var utformad efter samma fyra teman som tidigare men frågorna formulerades om för att passa för klienten (se bilaga 2).

3.2 Urval

Det var verksamhetschefen som var min gatekeeper till Koncept Karin. Före besöket fick jag information om att jag skulle få träffa honom, personal från Kriscentrum Malmö och någon eller några utredare. Verksamhetschefen gjorde således mitt urval vad gäller personal, vilket resulterade i att jag utöver honom fick träffa en socialsekreterare som arbetade med utsatta kvinnor och en utredare från avdelningen för vuxenutredningar.

3.3 Genomförande av intervjuer

Intervjuerna med personal genomfördes i ett konferensrum i Koncept Karins lokaler och intervjun med kvinnan genomfördes i hennes hem. Intervjuerna inleddes med att jag informerade om mitt etiska förhållningssätt och studiens syfte samt bad om tillåtelse att spela in intervjun. För att få intervjun att komma igång på ett smidigt sätt följde jag Crang och Cooks (2007, s. 69f) råd om att starta intervjun med en extra öppen fråga⁴ och efterhand ställde jag frågor som hade en mer personlig och utvecklande prägel. Min intervjuguide innehöll både ganska öppna och mer specifika frågor samt stödfrågor med syfte att fördjupa tankegångar, följa upp intressanta aspekter samt få intervjupersonerna att exemplifiera. Jag försökte få intervjuerna att fungera som ett samtal där intervjupersonerna kunde tala fritt. Detta uppnåddes i varierande grad i samtliga intervjuer. Vissa intervjupersoner besvarade frågorna väldigt utförligt och utvecklade sina resonemang utan att jag ställde ytterligare frågor. Vid andra intervjuer krävdes det att jag följde min intervjuguide i högre grad och ställde fler specifika frågor. Under intervjuerna följde jag Crang och Cooks (2007, s. 70) exempel om att göra en del anteckningar, trots att intervjun spelas in. Detta för att kunna återkomma till intressanta aspekter och komma ihåg sammanhang.

Att intervjuerna med personal genomfördes i Koncept Karins lokaler kan ha haft både för- och nackdelar. Fördelarna låg i att jag fick möjlighet att se lokalerna och personalen slapp förflytta sig från sin arbetsplats. Ytterligare en fördel var att personalen enkelt kunde förklara hur verksamheten fungerade genom att peka ut specifika platser och hänvisa till att jag hade sett/skulle få se lokalerna. En nackdel skulle kunna vara det faktum att intervjun ”stal” tid från intervjupersonernas arbetsuppgifter och därmed skulle de kunna upplevt sig som stressade av

⁴ Den inledande frågan till personalen var: ”Hur ser en vanlig arbetsdag ut på Koncept Karin?” Den inledande frågan till kvinnan rörde hennes ålder och sysselsättning.

intervjun. En annan möjlig nackdel fanns i att genomförande av intervjuer på plats på den verksamhet som studien handlar om kan, såsom Crang och Cook (ibid., s. 65) resonerar, göra intervjupersonen mindre benägen att prata om eventuella brister. Crang och Cook (ibid., s. 64f) diskuterar också nackdelar med att genomföra intervjuer i människors hem. De menar exempelvis att personen kan vara tveksam till att släppa in en främmande människa i sin privata sfär. Eftersom min studie berör ett känsligt ämne var jag noga med att låta kvinnan själv bestämma plats för intervjun. Då det var hennes förslag att genomföra den i sitt hem antog jag att det var där hon skulle känna sig mest bekväm med att berätta om sina upplevelser.

3.4 Utvärderingar

På grund av svårigheten med att få tag i kvinnor med erfarenhet av verksamheten används, förutom intervjuerna, två utvärderingar av Koncept Karin som empiriskt material i analysen. Jag är medveten om att det är problematiskt att använda material som redan tolkats en gång och där jag inte har tillgång till hela materialet. Utvärderingarna används trots detta för att försöka utveckla hur Koncept Karin upplevs av kvinnor, vars utredningar gjorts på verksamheten. Båda utvärderingarna har gjorts på uppdrag av Regeringen. Den första är: ”Våldsutsatta kvinnor berättar: En utvärdering av projekt Karin” (Rejmer, Sonander & Agevall, 2010). Syftet med denna utvärdering är att undersöka hur kvinnor som gjort en polisanmälan om brott i nära relation ”upplever brottutredningen och det psykosociala stöd som de erbjuds” (ibid., s. 10). Den andra utvärderingen är ”Utvärdering av Koncept Karin: En samverkansmodell i Malmö för personer som utsatts för våld i nära relationer” (BRÅ 2013:8). I denna utvärdering studeras hur Koncept Karin skiljer sig från andra samverkanskoncept och fokus ligger på arbetssättets betydelse för de våldsutsatta kvinnorna (ibid., s. 19).

3.5 Bearbetning av material

Samtliga intervjuer transkriberades ordagrant och i sin helhet, sedan skrevs materialet ut. När materialet sedan lästes igenom hämtade jag inspiration från Denscombes (2009, s. 373ff) tankar om kodning av kvalitativ data. Jag har således letat efter teman som återkommit i materialet. Dessa teman har efterhand minskats ner och kopplats ihop med varandra, för att sedan jämföras både med varandra och med mina teoretiska utgångspunkter.

3.6 Etiska aspekter

Samtliga intervjuer inleddes med att jag bad om tillåtelse att spela in intervjun, vilket godkändes av alla intervjupersoner. I samband med detta gavs intervjupersonerna information om de etiska aspekterna med forskningen. Detta innebar att jag berättade vilken typ av studie

jag genomförde samt att de informerades om att deltagandet var frivilligt, alltså hade intervjupersonen möjlighet att när som helst avsluta intervjun, dra tillbaka sin medverkan eller avböja att svara på frågor, vilket dock ingen gjorde. Vidare informerade jag om att materialet skulle behandlas konfidentiellt. Därför har jag efter genomförda intervjuer först överfört ljudfilerna till min lösenordskyddade dator och alla ljudfiler har sedan raderats efter transkription. Till sist informerades intervjupersonerna om anonymitet. Inga namn finns med i de transkriberade materialet eller i den färdiga texten. Verksamhetschefen ansåg sig inte ha behov av att anonymiseras, därför fann jag inget problem med att benämna honom som *verksamhetschef* i min analys. De andra två intervjupersonerna från Koncept Karin benämns med sina yrkestitlar; *utredare* respektive *socialsekreterare*. För att urskilja kvinnan som intervjuats från kvinnorna i de båda utvärderingarna valde jag att ge henne det fingerade namnet *Lina*. Innan publiceringen har intervjupersonerna fått tillfälle att läsa uppsatsen och därmed haft möjlighet att upptäcka sakfel, främst angående verksamhetens arbete. Sociologiprofessorn Janet M. Ruane (2006, s. 38) hävdar att kraven angående konfidentialitet och anonymitet sträcker sig längre än att tillse att intervjupersonernas namn inte avslöjas. Detta för att identifiering av personen kan vara möjlig på grund av andra faktorer. För att minska igenkänning av Lina ytterligare har jag därför ändrat vissa detaljer som hade kunnat röja anonymiteten. Dessa detaljer har dock varit av obetydligt intresse för min analys.

3.7 Begränsningar

Mitt material begränsades av att jag endast fick tillträde till Koncept Karin vid ett tillfälle. Det hade varit önskvärt att utöka det empiriska materialet med fler intervjuer, både med personal och kvinnor. Att urvalet av intervjupersoner från Koncept Karin gjordes av verksamhetschefen kan ha varit negativt om intervjupersonerna valdes mot bakgrund av att just dessa personer skulle förmedla en särskilt positiv bild av verksamheten. Eftersom alla intervjuer gjordes under samma dag och tätt följda efter varandra hade jag ingen möjlighet att omformulera min intervjuguide och reflektera över alternativa frågor.

I enlighet med Denscombe's (2009, s. 244f) resonemang om att intervjuarens personliga identitet kan få konsekvenser för studien har jag reflekterat kring det faktum att jag själv är kvinna och jag utgår ifrån att det har haft betydelse i intervjusituation. Jag tror att det har haft inverkan på vilket sätt intervjupersonerna resonerade kring frågorna. Framförallt i intervjun med kvinnan har min könstillhörighet och min erfarenhet från arbete på tjejjour troligtvis haft en stor fördel i klientens tillit till mig.

4. Teoretiska utgångspunkter

4.1 Strukturella teorier

4.1.1 Normaliseringsprocessen

Eva Lundgren menar i sin bok "Våldets normaliseringsprocess" (2004) att mäns våld mot kvinnor måste förstås ur ett könsmaktsperspektiv. Detta innebär att den patriarkala struktur vi lever i blir det som förklarar våldet, inte avvikande egenskaper eller omständigheter varken hos mannen eller kvinnan. Våldet blir en fråga om maktutövning och bottnar i mäns "rätt" att utöva makt över kvinnor. Våld och överlägsenhet är kopplat till maskulinitet och underlägsenhet är kopplat till kvinnlighet; kvinnor förväntas vara tillgängliga för män, både sexuellt och omsorgsmässigt (ibid., s. 16ff). Det är vad vi lägger i att vara kvinna respektive man, samt hur ett normalt parförhållande ser ut som är förklaringen till våldet. På så sätt menar Lundgren (ibid., s. 10, 17f, 39f) att den maktobalans som finns i samhället speglar sig i parförhållanden och att det på så sätt går att se förhållandena som normala. Våldets normaliseringsprocess innebär att mannen sakta bryter ner kvinnan genom isolering, känslomässig kontroll och växling mellan våld och värme. Dessa strategier kommer smygandes och utökas gradvis. Isoleringen sker kontrollerat och kan vara mental, fysisk och social och har sitt syfte i att mannen vill begränsa kvinnans livsutrymme och göra henne beroende av honom (ibid., s. 28ff). När normaliseringsprocessen kommit långt menar Lundgren att kvinnan själv kan bidra till isoleringen eftersom hon upplever skam och därför inte vill visa sin egen värdelöshet för andra (ibid., s. 28). När mannen växlar mellan våld och värme blir kvinnans situation än mer komplex. Genom att pendla mellan att vara våldsam och omhändertagande uppnår mannen både kort- och långsiktig kontroll över kvinnan. Kortsiktig genom själva våldshandlingen och hans förklaringar till våldet, långsiktig i form av att det är mannen som bestämmer över när, var och hur mycket kvinnan ska bli slagen (ibid., s. 25f, 31ff). Till slut kommer mannens våld att "'egentligen' uttrycka kärlek" (ibid., s. 32). Efterhand ses våldet som normalt, kvinnan övertar mannens tolkning – hon internaliserar våldet i sin egen verklighetsuppfattning. När kvinnan har gjort detta så försvarar hon mannens handlingar genom att peka på sina egna brister – samma brister som mannen använder som förklaring till sitt beteende (ibid., s. 10, 60ff). För att denna internalisering ska ske krävs det att mannens våldshandlingar utvecklas i form av en process. Det första slaget upplever kvinnorna oftast som chockerande och oacceptabelt men på grund av att mannen innan han fysiskt börjar misshandla har brutit ner kvinnan psykiskt förlåter hon honom och stannar kvar i förhållandet, menar Lundgren (ibid., s. 49).

4.1.2 Normer lärs in i barndomen

Mona Eliasson, professor i psykologi, förstår även hon våldet utifrån ett könsmaktsperspektiv, där manlig dominans och kontroll är centralt. Normer för kön lärs in i tidig ålder och förmedlas till barnen via ”föräldrar, skolor, traditioner i litteratur och lekar med mera” (Eliasson 1997, s. 126). Att våld förknippas med manlighet är något som tidigt lärs in exempelvis genom att tillåta pojkar att vara ”bråkiga” (ibid., s. 127). Både kvinnor och män tar, enligt Eliasson, efter de outtalade tänkesätt som finns angående mäns överordning och kvinnors underordning. Denna maktobalans ses som normal och ifrågasätts inte, men det är dessa normer om manligt och kvinnligt som utgör grundstenen i mäns våld mot kvinnor (ibid., s. 17ff, s. 32f). Vidare menar Eliasson att det blir bekvämt att skylla våld mot kvinnor på individuella orsaker såsom alkoholkonsumtion, våld under uppväxten eller att kvinnorna dras till fel män eftersom människor då inte behöver se sin egen del i strukturen som möjliggör mäns våld mot kvinnor. Eliasson (ibid., s. 102ff) menar också att människor från lägre sociala skikt är utsatta för mer kontroll från samhället och därför kan det uppfattas som att dessa grupper använder våld mer än andra. Förklaringen kan dock endast nås genom ett könsmaktsperspektiv, menar Eliasson (1997). Alla män som misshandlar kvinnan de lever med har inte bevittnat eller utsatts för våld i sin barndom och alla män som har bevittnat eller utsatts för våld i sin barndom blir inte misshandlare som vuxna. Därför krävs det en förklaring på strukturell nivå och därför finns det inte heller några klass- eller kulturskillnader (ibid., s. 130). Liksom Lundgren beskriver Eliasson våldet som en process där mannen till en början ofta är väldigt charmig och får kvinnan att känna sig speciell, men sedan successivt utsätter henne för psykisk och fysisk misshandel (ibid., s. 15f, 29, 131). När det första slaget kommer reagerar kvinnorna ofta med bestörtning, men kvinnan förlåter mannen eftersom hon då redan är så nertryckt av honom (ibid., s. 21f). På grund av att kvinnan upplever skam och skuld känslor över att ha ”låtit” sig misshandlas berättar hon inte om våldet (ibid., s. 170).

Mannen uttrycker ofta dubbla budskap i form av fysisk och psykisk misshandel i kombination med att vara den charmiga drömprins har var i början av förhållandet. Han uttrycker också starkt att kvinnan tillhör honom och inte får lämna honom. Detta förklarar Eliasson med att mannen får så stor makt över kvinnan så att det blir omöjligt för honom att släppa henne. Därför är det, enligt Eliasson mycket svårt för en misshandlad kvinna att lämna relationen även om hon försöker (ibid., s. 123). När kvinnan väljer att försöka bryta upp menar Eliasson (ibid., s. 74, 237ff) att behovet av stödpersoner som lyssnar och tar dem på allvar i kombination med psykologisk hjälp med att bearbeta sina erfarenheter är av stor vikt. Detta

eftersom mannen har fått kvinnan att tappa tron på sig själv samt på grund av att han dominerar och kontrollerar hela hennes liv. Eliasson menar att många kvinnor främst inte söker hjälp för att mannen ska straffas utan för att misshandeln ska upphöra och att det är samhällets ansvar att tillse att kvinnan få den hjälp som hennes situation kräver. Även samhällets arbete med de våldsamma männen har stor betydelse enligt Eliasson. Genom att straffa dem uttrycker samhället att deras handlingar inte är acceptabla. Det är dock även viktigt att ge männen behandling så att de kan förändra sitt beteende, menar Eliasson (ibid., s.73f, 242).

4.2 Interaktionistisk teori

4.2.1 Våldet som social process

Psykoterapeuten och professorn i socialt arbete Margareta Hydén menar att våld inom äktenskapet sker i en äktenskaplig gråzon – någonstans mellan vad som är moraliskt möjligt och moraliskt icke möjligt (1995, s. 7ff). Hon menar att det är en tvivelaktig handling eftersom det utåt sett inte är accepterat men att våldets förekomst visar på att vi har misslyckats med att uppnå jämställdhet i Sverige. Hydén håller inte med forskarna inom det strukturella perspektivet om att våldet kan förstås enbart ur ett könsmaktsperspektiv, dock håller hon med om att våldet är ett uttryck för kvinnoförtryck och makt. En specifik mans våldshandling kan alltså inte förstås enbart ur mannens personliga egenskaper men det finns individuella skillnader som gör varje förhållande unikt och varje kvinnas historia unik (ibid., s.9, s 44f). Framförallt för kvinnan är det enligt Hydén (ibid., s. 9) ”en väsentlig skillnad om hon har att göra med en man som är gravt alkoholiserad, lider av en paranoid psykos, eller är att betrakta som en ’normalsvensk drummel’”. Som kritik till de strukturella teorierna menar Hydén att de förflyttar ansvaret för våldet från den som slår till samhällsstrukturen samt att bilden av kvinnan som ett hjälplöst offer representerar de könsnormer som verksamma inom det strukturella perspektivet arbetar för att få bort (ibid., s. 11, s. 42f). Hydén menar att denna syn gör så att vissa kvinnor inte vill söka hjälp eftersom de inte passar in i offerrollen. I motsats till Lundgren och Eliasson menar Hydén att kvinnorna ofta har motstrategier mot männens våld samt att de inte ser våldet som normalt eftersom att de bryter upp psykologiskt efter varje våldstillfälle (ibid., s. 68, 166). Hydén uttrycker explicit att mäns våld mot kvinnor finns på alla nivåer och platser i samhället (ibid., s. 71).

Hydén menar att våldet sker i en *social process* som består av tre faser; förhistoria, våldsakt och efterspel. För att kunna förstå våldet krävs det att alla tre faserna tas i beaktning och att *paret* sätts i fokus (ibid., s. 50ff). Förhistorian handlar om att någon i förhållandet är missnöjd

över något med den andra. Missnöjet leder oftast till ett gräl, som i sin tur kan präglas av makt, kontroll och nedvärderingar av olika slag. Under grälet uppger Hydén att det är vanligt att kvinnan får en underordnad position men att det inte behöver vara så – många kvinnor uppger att de själva har en del i grälet som sådant (ibid., s.104ff, 118ff, 123f). Det är först när grälet går över i den andra fasen, våldsakten som det tydligt går att säga vem som är över- respektive underordnad och vem ansvaret ligger hos. Männerna kan erkänna att de exempelvis delat ut örfilar eller knuffat kvinnan men enligt dem är det inte att betrakta som misshandel utan som ett bråk. Att benämna våldet som bråk gör att mannen visar på båda parter delaktighet. Hydén menar att kvinnorna ofta är medvetna om att det är mannen som är ansvarig för våldsakten, men att det är vanligt att det tar tid för dem att inse att det är fråga om misshandel. Till en början skapar mannens syn på misshandeln som ett bråk förvirring hos kvinnan. Skammen över att bli misshandlad av den man lever med är ofta stor, vilket gör att kvinnorna inte berättar om vad som hänt (ibid., s. 124ff). Hydén (ibid., s. 179f) menar att en vanlig metod för att bortförklara misshandeln, både för männen och kvinnorna är att skylla misshandeln på yttre faktorer, exempelvis alkohol. Genom att göra detta kan männen bortse från sin skuld och kvinnorna intala sig att mannen inte är elak egentligen. Det blir istället alkoholen som bär ansvaret för mannens handlingar.

Hydéns tankar om arbetet med de våldsutsatta kvinnorna är att arbetet ofta är mer komplext än vad det framställs som. Detta eftersom kvinnorna inte alltid uppträder som de hjälplösa offer de förväntas vara. De kvinnor som Hydén mött i sin forskning talar om att de ofta blir dåligt behandlade och möts av oförståelse när de söker hjälp. Kvinnans situation är ofta motsägelsefull och präglas av ”skuld, förvirring, glömska, samt hågkomst” (ibid., s. 78) och när kvinnan väljer att berätta är det viktigt att hennes röst blir lyssnad till och att hon får hjälp att komma vidare från dessa motstridigheter. Hydén (ibid., s. 80f) menar att kvinnorna ofta tar på sig skulden för våldet, genom att själva ge förklaringar till varför mannen slog henne just i den situationen. Hydén anser detta vara ett uttryck för kvinnornas låga självförtroende men också ett sätt att ta kontroll över situationen genom att kunna se en förklaring till våldet och därmed också en möjlig utväg genom att förändra sig själv. Det är av yttersta vikt att de som arbetar med att hjälpa utsatta kvinnor är medvetna om dessa motstridigheter och hjälper kvinnan att återta makten och kontrollen över sitt liv, menar Hydén. Hon framhåller också att det är viktigt att ta i beaktning i arbetet att de inblandade individerna kan ha en annan uppfattning om vad som är misshandel än vad som står i lagen (ibid., s. 126, 130). Hydén hävdar vidare (ibid., s. 216) att arbetet med kvinnomisshandel måste se till både kvinnan och

mannen. Dels för att båda behöver hjälp, dels för att på sikt kunna minska antalet fall. Mannens vård fyller dessutom en viktig funktion för den utsatta kvinnan eftersom det är han som har orsakat hennes lidande.

4.3 Samverkan

Socionomen Maria Hjortsjö har skrivit en avhandling om samverkan i familjecentraler där de olika myndigheterna finns under samma tak. Hon menar att "[s]amarbete mellan professioner och organisationer ses [...] som en förutsättning för att skapa den helhetssyn som eftersträvas" (Hjortsjö 2006, s. 9) och att individens behov kommer i fokus när helhetssyn står i centrum för en verksamhet. Hjortsjö har funnit (ibid., s. 58f, 120ff) att den fysiska närheten som samlokalisering medför till inblandade myndigheter, i stor utsträckning upplevs som en fördel. Detta exempelvis på grund av att det gör verksamheten tillgänglig och att den profession som har bäst kunskap i klientens frågor enkelt och snabbt kan finnas till hands, vilket underlättar både för personal och besökare. Personalen på familjecentralen uppger att de har fått mer förståelse för de andra yrkesgruppernas arbete och att de kan ta hjälp av varandra på ett annat sätt än tidigare. Dessutom upplever de att samarbetet mellan myndigheterna blivit närmare och mer tillitsfullt (ibid., s. 111f, 151f). Hjortsjö menar vidare att en verksamhet med: "varm och familjär atmosfär" (ibid., s. 63) där klienterna känner sig sedda och välkomna uppskattas. Det påpekas också att arbetet med samverkan inte får avstanna, även om det fungerar väldigt bra. Det måste hela tiden hållas levande och det går inte att ta för givet att en fungerande samverkan ska fortlöpa automatiskt. Om inblandade aktörer tar samverkan förgiven finns en stor risk att den försämras (ibid., s. 186). Det uppges också att det är viktigt att inblandade myndigheter "delar ett gemensamt språk" (ibid., s. 25). Ett möjligt hinder för samverkan och något som bör problematiseras ser Hjortsjö (ibid., s. 61, 177, 194f) i myndigheters olika förhållningssätt till sekretesslagstiftningar. Vid uppstarten av familjecentralen fanns det också farhågor om att verksamheten skulle kunna bli en "skvallercentral" (ibid., s. 89). Sekretessen upplevs dock inte som något problem av de anställda i Hjortsjös studie (ibid., s. 177, 194), dock uppges samlokaliseringen kunna vara negativ för klienter som kanske inte vill att alla myndigheter ska få reda hur familjens situation ser ut (ibid., s. 122). Samtidigt som Hjortsjö finner att samverkan i familjecentralen upplevs som fungerande och positiv av de anställda, upplever Hjortsjö deras samverkan som ganska "ytlig" (ibid., s. 194). Vidare menar hon att samverkan på många sätt är problematiskt och att det är svårt att faktiskt mäta vilken påverkan samverkan har (ibid., s. 3, f 192f). Det största problemet som Hjortsjö finner med samverkan i familjecentralen handlar främst om att

de olika myndigheterna är starkt kopplade till sina moderorganisationer, vilket leder till att myndigheternas samverkan inte blir så omfattande (ibid., s. 84, 192).

Sociologen Goran Basic (2012) har studerat samverkan i ungdomsvården och finner att samverkan istället blir en kamp mellan myndigheterna för att bevaka respektive professions intressen. Basic menar att mellanorganisatoriska och interpersonella konflikter utvecklas som en följd av att de anställda strider för ”sina organisatoriska intressen och för sina egna, personliga yrkesintressen” (ibid., s. 217). Basic menar att detta gör att samverkan blir negativt för klienterna eftersom de hamnar i kläm mellan de olika myndigheterna, samt för att samverkan mellan myndigheter tar mycket tid som annars kunde lagts på klienterna. Istället för att förbättra för att skapa en bättre situation för människorna som verksamheten är till för, bidrar samverkan i detta fall till utanförskap för klienterna, menar Basic (ibid, s. 220).

5. Empiriskt Material

Koncept Karin är ett målgruppsanpassat samverkanskoncept mellan Polismyndighetens familjevåldsrotel, Kriscentrum Malmö, Åklagarmyndigheten, Rättsmedicinalverket och Kriminalvården. Alla myndigheter utom Åklagarmyndigheten och Kriminalvården finns under samma tak. Åklagarna har dock dagliga möten med polisen i verksamhetens lokaler och Kriminalvården har möten där någon gång i veckan. På Koncept Karin arbetar man endast med fall som rör våld i nära relationer och sexualbrott. Man arbetar efter en helhetssyn där även de som polisanmälts och inblandade barn får stöd. Arbetet utgår ifrån de utsattas behov och mycket vikt läggs vid ett bra bemötande. Lokalerna är särskilt anpassade för att de utsatta ska känna sig trygga och poliserna bär inte uniform (Koncept Karin, Internetkälla 1, 2, 3). Grunden till Koncept Karin ligger i Malmö stads Kvinnofridsprogram och Regeringens handlingsplan för bekämpandet av mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och våld i samkönade relationer. Regeringen har stöttat konceptet ekonomiskt och konceptet ska ”fungera som ett nationellt exempel och en kunskapsbas mot våld mot kvinnor i Sverige” (Koncept Karin, Internetkälla 4). Konceptets uppdrag ligger också i att frågan om våld i nära relationer ”lyfts upp, belyses och prioriteras” (Koncept Karin, Internetkälla 5).

Mitt empiriska material består av intervjuer med tre personer som är anställda på Koncept Karin och en kvinna som har deltagit i utredning där. De fyra intervjuerna är det centrala i min analys men till stöd har jag även de två utvärderingarna. Från Koncept Karin intervjuades *verksamhetschefen* som är en man i 55 – års åldern som arbetat på konceptet sedan 2010. Tidigare har han arbetet som polis i yttre tjänst och som chef inom olika områden hos polisen.

Socialsekreteraren är en medelålders kvinna som tidigare varit sjuksköterska och socialsekreterare med bland annat fokus på ekonomi. *Utredaren* är en man i 30 årsåldern som tidigare jobbat i yttre tjänst inom polisen men lockades till konceptet på grund av utmanande utredningar och arbetsmiljön. Klienten *Lina* var i kontakt med Koncept Karin för första gången för cirka två år sedan. Då hade hon varit utsatt för grov misshandel ett flertal gånger av sin expojkvän som också är pappa till hennes barn. Linas expojkvän dömdes till fängelse för misshandeln mot henne. Båda utvärderingarna som jag använder som bakgrundsmaterial i analysen har genomförts på uppdrag av Regeringen. Den ena är en omfattande undersökning av kvinnor som varit i kontakt med Koncept Karin och i den andra har uppfattningen om arbetet på verksamheten undersökts utifrån både personalens och utsatta kvinnors perspektiv.

6. Analys

Analysen utgår ifrån de teman som upplevdes mest intressanta och återkommande vid läsning av de utskrivna intervjuerna. De olika teman som efter bearbetning ingår i analysen är:

1. Skildring av våldet
2. Vad beror våldet på och vart finns det?
3. Koncept Karin

Det första temat handlar om hur den intervjuade kvinnan beskriver sitt förhållande samt hur de anställda upplever att våldsförhållanden ser ut, med fokus på vilken påverkan det har på deras arbete. Tema nummer två fokuserar på både kvinnans och de anställdas syn på våldets orsaker, var i samhället intervjupersonerna upplever att våldet finns samt deras tankar om attityder i samhället angående mäns våld mot kvinnor. Det tredje temat fokuserar på vilken betydelse samverkan, målgruppsanpassning och samlokalisering kan ha för de kvinnor som söker hjälp på Koncept Karin.

6.1 Skildring av våldet

6.1.1 Kvinnans skildring av våldet

Enligt Linas beskrivningar av förhållandet där hon utsattes för våld, var den första tiden väldigt bra. Hon berättar att mannen då var mycket charmig och att han *verkligen [var]drömprinsen*. Linas fortsatta berättelse vittnar dock om hur mannens beteende steg för steg förändrades. Den första typen av misshandel som Lina drabbades av beskriver hon som psykisk misshandel i form av kränkningar:

[han] nedvärdera en liksom att man dög inte, man var tjock å man var ful å [...]bara att man var allmänt värdelös, som att det, jag ska vara glad att han ens är kvar liksom för jag är så jävla ful å ingen annan vill ha mig å så.

Vidare förklarar Lina att samtidigt som mannens nedvärderande kommentarer ökade i antal och allvarlighetsgrad började han låsa in henne: *så höll han mig där i den lägenheten hela helgen [...] å jag fick inte gå nånstans*. Lina berättar vidare hur mannen använde sig av lögn för att minska hennes bekantskapskrets:

sen så var det såna småsaker som kom smygandes bara alltså, började prata skit om mina kompisar, å hitta på lögner om dom som tillslut jag börja tro på å så sluta jag umgås med henne så tog han så en kompis i taget.

Lina berättar att mannens handlingar ledde till att hon knappt rörde sig utanför hemmet och att hon tappade kontakten med både vänner och familj. Linas sätt att skildra våldet hon utsattes för har tydliga beröringspunkter med Lundgrens normaliseringsprocess (2004) på grund av hennes beskrivningar av psykisk misshandel i form av kränkningar, psykisk och fysisk isolering samt begränsat livsutrymme.

Vidare berättar Lina om hur hon kände över misshandeln: *man anklagar sig själv, man är ju så, han hade tryckt ner en så djupt så man trodde lite att jag får skylla mig själv*. Linas uttalande kan tolkas som att hon har tagit över mannens förklaringar till våldet och därmed anser sig ha skuld till misshandeln, eller för att använda Lundgrens begrepp (2004, s. 10, 61) hon har internaliserat våldet. Vidare berättar Lina om hur mannen ofta gav dubbla budskap, samtidigt som han misshandlade henne psykiskt och fysiskt fick hon inte lämna honom, något som Eliasson (1997, s. 123) menar är mycket vanligt bland män som misshandlar. Lina berättar om hur mannens dubbla budskap visade sig i samband med ett våldstillfälle:

så slog han mig i två timmar, kanske tre, eh, konstant under hela tiden så sa han bara men...vad sa han...ja det är dig jag älskar fattar du inte det [...] det är dig jag ska gifta mig med, fattar du inte, jag ska slå inte ditt huvud din idiot, din, du är en jävla hora å jag vet inte allt vad det var men samtidigt så säger han åh, jag älskar dig, du ska inte lämna mig, du tillhör mig å du ska aldrig få va med någon annan.

När det första fysiska slaget kom uppger Lina att hon blev väldigt chockad men att hon *var verkligen så nere i kängorna* på grund av den psykiska misshandel som då hade pågått en längre tid. De känslor Lina beskriver ovan stämmer väl överens med den normalisering som Lundgren och Eliasson talar om. Även om det enligt Lundgren (2004 s. 49, s. 62, 67) och Eliasson (1997, s. 21f, 177) är vanligt att kvinnor upplever de första slagen som oacceptabla och chockerande möjliggörs förlåtelse genom att mannens beteende stegvis förändras och genom den process mannen utsätter kvinnan för innan första slaget kommer. Dessutom minns

fortfarande kvinnan mannen som den charmiga man han var inledningsvis (Eliasson s. 131, s. 173).

Trots att Linas berättelse kan ses som ett typexempel på normaliseringsprocessen kräver den också alternativa förklaringsmodeller. Exempelvis beskriver Lina upptakten till misshandelstillfällena i termer av interaktion: *första gången som han slog mig [...] vi bråkade liksom*. Å ena sidan berättar hon sin historia på ett sätt som kan tolkas som att hon har internaliserat våldet, å andra sidan berättar hon om olika sätt som hon gjorde motstånd på. Exempelvis förklarar hon att hon brukade skrika på grannar under tiden hon misshandlades och att hon i smyg fick dit kompisar efter misshandelstillfällena. Hon berättar också om hur hon bekräftade mannen för att få lämna hemmet:

sen tillslut så fick jag ju typ spela med [mannens namn] för jag tänkte annars kommer jag aldrig att få gå ut härifrån [...] så jag bara ja men vi kommer bli en familj, å jag älskar dig [...] jag vet inte, jag lura han med nånting, jag minns inte ens men tillslut fick jag gå därifrån i alla fall.

Lina beskriver här hur hon spelade med mannen och lät honom tro att allt var bra för ta sig ur den fysiska isolering som mannen vid det här tillfället utövade mot Lina. Att Lina beskriver upptakten till våldstillfällena genom att säga att de bråkade och att hon beskriver hur hon har agerat för att ta sig ur både den fysiska misshandeln och isoleringen gör att Hydéns (1995) tankar om den sociala processen och kvinnors motstånd, enligt min tolkning fyller en viktig funktion för få förståelse för det Lina berättar om sin situation.

6.1.2 Skildringen av våldet på Konzept Karin

Arbetet på Konzept Karin ska utgå från den våldsutsatta kvinnans behov. Intervjupersonernas sätt att prata om arbetet möjliggör en tolkning av att de utgår från strukturella teorier i sitt arbete, samt att det finns en medvetenhet angående våldsprocessen. Utredaren talar uttryckligen om normalisering:

svårast är väl att personen som har råkat ut för brottet ofta har liksom normaliserat situationen å kanske inte upplever vissa saker som fel [...] har man kommit långt i den här processen att man blivit utsatt för vad det nu är; våld, hot å kränkningar eller liknande så blir det på nåt sätt en vardag.

Utredaren menar här att normaliseringen bidrar till svårigheter i arbetet och att våldet blir vardag för kvinnorna. Vidare menar han att de våldsutsatta kvinnorna ofta har en annan definition på vad som hänt dem än vad lagstiftningen säger: *många [...] tycker att de själva har gjort fel, alltså det har normaliserats så mycket så att, att personen slog mig för att jag*

gjorde ju såhär, eller jag sa ju faktiskt ifrån, eller... Den påverkan som normaliseringen, enligt utredarens beskrivningar, har på kvinnan och som får henne att se egen skuld till varför hon blir slagen verkar bidra till att göra utredarens arbete komplext. Utredaren berättar om ytterligare förklaringar som kvinnorna kan ha till mannens beteende:

han eller hon som gör det här har ju varit snäll, eller är snäll i grunden, men kanske i samband med alkohol eller något liknande så, så är det alkoholens fel, det är inte personens fel liksom.

Här beskriver utredaren hur yttre omständigheter i form av alkohol kan förklara våldet och frånta mannen ansvar för sina handlingar. Liknande resonemang har Hydén (1995, s. 179f) funnit i sin forskning där hon menar att man genom att byta ut subjektet i handlingen kan lägga över ansvaret på något annat än personen som utför den. Alkohol är en vanlig yttre faktor som kan ersätta mannen som ansvarig för våldet, enligt Hydén (ibid.).

Utredaren berättar om ytterligare utmaningar med arbetet: *sen är det ju ganska vanligt att kvinnan [...] som har råkat ut för ett sånt här brott då...vill ta tillbaka [polisanmälan].* Enligt Linas beskrivning var detta fallet även för henne:

när jag hade gjort polisanmälningen å allt, sen så ändrade jag mig, alltså ångra mig, jag ville ta tillbaka det [...] jag fick sån panik, då precis nån vecka, jag hade fått datum på rättegången å då bara fick jag sån panik så jag slängde alla foton jag hade (skrattar till) dumt nog å alla bevis å alla sms där han hotade att han skulle döda mig [...] men det var faktiskt hon på koncept Karin som, alltså jag gick till henne å prata med henne [...] det var tack vare henne, annars hade jag inte orkat, hon berättade liksom [...] gör detta för din son, du kommer ångra dig sen om du inte går igenom det.

Linas berättelse vittnar om många motstridigheter i hennes känslor och handlingar; hon har tidigare tagit foton för att kunna visa på sina skador, men när hon ska använda dem så förstör hon dem. Hon har tidigare bestämt sig för att det mannen gör mot henne inte är okej, men här börjar hon tveka igen. Mot bakgrund av citatet ovan tolkar jag det som att socialsekreteraren på Koncept Karin hade en avgörande roll för Linas fortsatta deltagande i rättsprocessen. Även i utvärderingen av Rejmer et al. (2010, s. 44) framkommer vikten av stöd när kvinnorna upplever dessa motstridiga känslor. Enligt Rejmer et al (ibid.) menar kvinnorna att myndigheternas bemötande har en direkt inverkan på om de vill fortsätta att driva fallet eller inte. Hydén (1995, s. 77ff) menar att motstridigheter är det som bäst beskriver en våldsutsatt kvinnas livssituation. När kvinnan upplever dessa känslor menar Hydén (ibid, s. 78) att det är av yttersta vikt att kvinnan har en trygg plats att komma till och någon att berätta för som tar

hennes motstridigheter till konkreta handlingar, vilket verkar vara fallet för Lina, enligt vad hon berättar ovan. Även Eliasson (1997, s. 74) betonar vikten av stödpersoner, för att underlätta för den utsatta kvinnan.

6.2 Vad beror våldet på och vart finns det?

6.2.1 Bakgrundsfaktorer

Som jag tidigare redogjort för bygger koncept Karin på Kvinnofridsreformen och därmed arbetar man efter ett perspektiv där mäns överordning och kvinnors underordning i samhället tas i beaktning. Delar av detta behandlades i föregående avsnitt. Här ligger fokus på hur intervjupersonerna förhåller sig till könsmaktsordningen som orsak till våldet, vilken också kompletteras med andra förklaringsmodeller. Socialsekreteraren menar att:

synen på kvinnan eller på tjejer [...] det börjar inte plötsligt, [...] det har börjat ganska långesen, hur man har blivit behandlad i skolan, på dagis [...] där börjar det, man kan börja redan därifrån och jobba pedagogiskt med dom här killarna och tjejerna, hur man i läroplaner har jobbat med det här jämställdheten.

Socialsekreteraren fokuserar här på samhällets struktur. Enligt hennes beskrivningar kan den bristfälliga jämställdheten mellan könen och hur tjejer respektive killar behandlas i ung ålder förklara vad mäns våld mot kvinnor beror på. I likhet med vad socialsekreteraren beskriver, menar Eliasson (1997 s. 126) att de traditionella normerna som finns kring kön, vilka i förlängningen bidrar till mäns våld mot kvinnor, lärs in i tidig barndom av ”föräldrar, skolor, traditioner i litteratur och lekar med mera” (ibid.). Trots att Koncept Karin tycks utgå från en strukturell förklaring av våldet tyder intervjupersonernas beskrivningar på att även förklaringsmodeller som hänvisar till individens personlighetsmässiga drag krävs. Exempelvis menar verksamhetschefen vid en beskrivning av gärningsmannen att *där kan ligga missbruk i botten, där kan ligga pengabekymmer i botten, det kan ligga psykiska besvär i botten och annat*. Vidare pekar verksamhetschefen på betydelsen av socialt arv:

män som slår kanske oftast kommer från ett förhållande eller kommer uppväxt under ett förhållande där pappan slog [...] jag påstår att det kan gå i arv, eller ja man kommer från ett familjeförhållande [...] där man löser konflikterna med hjälp av våld och att man ser det som en naturlig del va.

Lina pratar nästan uteslutande om individuella förklaringar till hennes expojktivns våldsutövning. Hon berättar att mannen varit utsatt för våld i sin barndom och att hans mamma blev misshandlad av hans pappa. Lina berättar att mannen tror att hans beteende är

normalt. Mannens individuella egenskaper tillskrivs också stor betydelse av Lina som menar att han är *väldigt sjuk* och:

jättevåldsam, jätteaggressiv [...] han har liksom inget tålamod å han, ingen stubin alls har han, det bara tänder till så (knäpper med fingrarna) om man bara säger hej på fel sätt så kan han bli arg liksom.

Min tolkning är att intervjupersonernas skildringar av förklaringar till mäns våldsutövning i nära relationer finner stöd i Hydéns (1995, s. 9, 44f) uppfattning om att våldet är en del i ett förtryck mot kvinnor, men att det samtidigt ser olika ut beroende på individens uppväxt och personliga egenskaper. Med Linas berättelse som bakgrund menar jag att hennes situation förmodligen hade sett annorlunda ut om mannen inte hade blivit misshandlad som barn eller om han inte hade haft ett mycket aggressivt beteende.

6.2.2 Vart finns våldet?

Enligt de som arbetar på Koncept Karin återfinns våld i nära relationer inom alla samhällsklasser och inom alla kulturer. De berättar om detta både vad gäller den som utsätts; *vem som helst kan bli utsatt för våld, vem som helst* (intervju med socialsekreterare) och gärningsmännen:

vad det gäller mäns våld mot kvinnor så finns där då inga klasskillnader, att det är eh, invandramannen som slår sin fru mer eller det är den fattige som slår sin fru mer, mer än den rike [...] detta pågår i alla samhällsklasser inom alla yrkesgrupper, så det är ingen som är bättre än någon annan. (Intervju med verksamhetschef)

Intervjuerna visar på att de som arbetar på Koncept Karin inte beskriver någon samhällsklass eller kultur som överrepresenterad i de fall de arbetar med. Hydéns forskning visar på att ”kvinnomisshandel förekommer i alla samhällsklasser, i alla delar av vårt land och inom alla typer av äktenskap” (Hydén 1995, s. 71). Eliasson (1997 s. 102ff) menar att människor från lägre sociala skikt har mer kontroll på sig från samhället och därför kan framstå som överrepresenterade vad gäller våldsfall. Detta är dock inte något som framkommer från intervjupersonerna, utan våldet tycks enligt intervjupersonernas skildringar vara fördelat över hela samhället.

6.2.3 Attityder i samhället

Ytterligare ett syfte med Kvinnofridsreformerna var att öka förståelsen för utsatta kvinnor och den process som ett våldsamt förhållande innebär i form av kränkningar, dubbla budskap och isolering. Trots detta så präglas intervjupersonernas berättelser av att attityden i samhället till viss del fortfarande skuldbelägger kvinnan för våldet. Exempelvis menar socialsekreteraren

att: *det behövs lite attitydförändring i samhället angående om det här, det finns fortfarande ganska mycket frågor varför hon inte lämnar.* Om samhällets attityder säger Lina: *ja men är hon så dum så hon stannar så får hon skylla sig själv, lite den attityden känns det väl som, kanske svårt för människor å förstå också.* Lina uttrycker vad hennes omgivning hade för tankar när sanningen om hennes tidigare förhållande tillslut uppdagades:

vissa har väl haft svårt å förstå att man inte har polisanmält vid första gången å det är många som har [...] liksom såhär skällt lite på mig bara men hur kan du ens tolerera att ha har gjort det en gång å så kommer dom å säger ja men jag hade aldrig tolererat en sån här sak, ingen, min pojkvän hade inte kunnat slå mig å så, å då blir man lite så jamen ahh (suckar) du fattar ju inte.

Lina beskriver här att hon möttes av oförståelse när hon berättade om sitt förhållande. Jag tolkar det som att hennes omgivning inte förstod den process som Lina beskriver att hennes förhållande gick igenom. Hennes omgivning är inte medvetna om att Linas gränser för vad som är acceptabelt, enligt hennes skildringar, långsamt har förskjuts i samband med den psykiska misshandeln som hon fått utså innan mannen började utöva fysiskt våld mot henne. Linas beskrivningar tyder på att det skulle kunna vara därför personerna i hennes omgivning inte förstår varför hon har agerat som hon har gjort.

6.3 Koncept Karin

6.3.1 Samlokalisering

Tidigare forskning om samverkan av Basic (2012) och Hjortsjö (2006) visar på problematik med samverkan. Intervjupersonerna i denna studie lyfter dock främst fram positiva delar med Koncept Karin. Socialsekreteraren menar:

det är inte många kvinnor som orkar med det här, hela karusellen eller orkade med hela karusellen, å jag tänker här har blivit mycket lättare, när kvinnan kommer hit, när hon har gjort en polisanmälan hon vet att det finns allt här.

Socialsekreteraren beskriver här sin upplevelse av att Koncept Karin underlättar för våldsutsatta kvinnor på grund av att alla myndigheter finns under samma tak och att kvinnorna därför endast behöver gå till ett ställe när de söker hjälp. Genom att hänvisa till att många kvinnor innan Koncept Karin etablerades, *inte orkade med hela karusellen* tolkar jag det som att samlokaliseringen, enligt socialsekreteraren underlättar kvinnornas deltagande i rättsprocessen. Verksamhetschefen utvecklar vidare vad samlokaliseringen innebär för de olika myndigheternas arbete:

att vi har Kriscentrum på plats här så innebär det för polisen här att dom underlättar vårt arbete, för att vi kan fokusera på brottsutredningen och Kriscentrum Malmö kan fokusera på kvinnan, hennes behov av hjälp, stöd, vad kan samhället göra för henne när hon befinner sig i denna situationen.

Enligt verksamhetschefens beskrivning verkar samlokaliseringen bidra till att respektive myndighet kan fokusera på sin del av arbetet. Utredarna från polisen kan fokusera på utredningen och socialsekreterarna kan tillgodose kvinnans behov av stöd och hjälp. Han får medhåll av socialsekreteraren:

det här att jobba under ett tak så, det har blivit mycket lättare för mig, om kvinnan ringer mig å är förtvivlad, besviken på ganska mycket så jag har, jag kan säga [...] om jag får ditt samtycke så jag kan gå in till polisen och fråga vad som hänt med ditt ärende, så jag behöver inte stå i kö för att bli uppringd av en handläggare.

Enligt socialsekreterarens beskrivning framkommer det att samlokaliseringen tycks bidra till att kvinnorna kan få snabbare information, exempelvis om hur arbetet med hennes fall fortgår. Även Hjortsjö (2006, s. 111f, 151f) fann i sin forskning att samlokaliseringen mellan de olika myndigheterna upplevdes som fördelaktig, både av personal och av besökande familjer. Detta bland annat för att närheten bidrog till tillgänglighet eftersom den professionen med bäst kunskap i ett specifikt ärende snabbt kunde konsulteras för frågor. De kvinnor som deltagit i utvärderingarna av Rejmer et al. (2010, s. 67) och BRÅ (2013:8) uppger att samlokaliseringen är positiv för dem och BRÅ (2013: 8) uppger att samlokaliseringen förenklar interaktionen mellan myndigheterna.

Utredaren menar att samlokaliseringen har gjort att de olika myndigheterna *jobbar tajtare* med varandra och att arbetet numera är *mycket mer personligt och tillgängligt*. Angående myndigheternas samarbete säger Lina:

sen var det ju skönt också just för att polisen som håller, våldsroteln eller vad det heter, sitter ju på samma plan så det var ju väldigt så bra samarbete där känner jag, det var väldigt smidigt allt.

I citatet ovan berättar Lina att hon upplevde att myndigheterna samarbetade bra och enligt hennes upplevelse var det *väldigt smidigt allt*. Mot bakgrund av Linas citat tolkar jag det som att samarbetet och smidigheten är en direkt följd av myndigheterna finns under samma tak. Även Hjortsjö (2006, s. 111f, 120f, 151f) forskning visar att de anställda på familjecentralen upplever att deras samarbete har blivit närmare och mer tillitsfullt sedan de blev samlokaliserade.

Dock pekar verksamhetschefen på vikten av att inte slå sig till ro i samverkansarbetet:

detta är inget självspelande piano, det ska du veta, det är åklagare, det är polis, socialtjänst, kriminalvården å rättsläkarna, det är fem starka yrkesgrupper och vi ska jobba tillsammans, [...] vi pratar med varandra, inte om varandra, [...] sen finns där sekretessbestämmelser vad man får delge, meddela å annat va, men jag påstår att sekretesslagstiftningen utgör inget hinder.

Här pekar verksamhetschefen på att de olika myndigheterna är *starka yrkesgrupper*, vilket enligt min tolkning skulle kunna möjliggöra att de olika yrkesgrupperna har starkare band till sina egna myndigheter än till själva verksamheten. Tidigare forskning av Hjortsjö (2006) och Basic (2012) visar att yrkesgruppernas starka band till sina moderorganisationer gav upphov till splittringar i samverkansarbetet. Verksamhetschefen uppger dock att de löser detta genom att de *pratar med varandra, inte om varandra*. Verksamhetschefen uppger att också att sekretesslagstiftningen inte utgör något hinder för deras arbete. Rejmer et al. (2010) fann dock att arbetsrutinerna på Koncept Karin har genomgått förändringar just på grund av ”oförenliga sekretessbestämmelser” (ibid., 53). Det verkar således som myndigheternas olika förhållningssätt till en början skapade vissa problem för verksamheten. Även Hjortsjö (2006, s. 177, 186) visar på att arbetet med samverkan aldrig får läggas åt sidan på grund av att det anses fungera som det ska, utan det måste arbetas aktivt med samverkan hela tiden, den sker inte automatiskt. Sekretesslagstiftningen utgjorde inte heller i Hjortsjö (ibid., 177, 194) forskning något hinder för samverkansarbetet, även om den har varit föremål för diskussion. Något som uppges kunna förbättra Koncept Karin ytterligare är enligt socialsekreteraren: *jag tror vi behöver lite mer utbildning, både socialsekreterarna och poliserna, gemensamma dagar [...] om man har samma utbildning [...] man får ett kan man säga gemensamt språk*. Även Hjortsjö (2006, s. 25) tar upp att ett gemensamt språk som en positiv del i samverkansprojekt. Något som socialsekreteraren uppger att hon saknar inom verksamheten är att kunna ge kvinnorna *längre kontakter med psykologer, vi har inte den på plats*. Att Koncept Karin har behov av att kunna erbjuda ett mer omfattande stöd från psykolog till de utsatta framkommer även i BRÅs utvärdering (2013: 8). Eliasson (1997, s. 237) menar att psykologkontakt kan vara viktig för att kvinnorna ska kunna gå vidare. Att samverkan kan påverkas av yttre faktorer visar sig i en icke önskvärd situation vad gäller rättsläkarna som ska ingå i verksamheten. Verksamhetschefen berättar:

rättsläkarstationen ingår i Koncept Karin men dom ska va sex rättsläkare i Lund och dom är inte mer än tre nu och har varit ett helt år och det innebär att dom har väldigt svårt att komma hit.

Detta tas också upp i BRÅs utvärdering (2013:8) där de menar att "[r]ättsmedicinalverket är en av aktörerna i koncept Karin, men har trots eget rum i Karins lokaler haft svårt att uppfylla sin del att fysiskt vara på plats" (ibid., s. 85). Eftersom Rättsmedicinalverkets frånvaro från verksamheten uppges bero på personalbrist på Universitetssjukhuset i Lund, dit de tänkta rättsläkarna egentligen tillhör finner jag här kopplingar med den problematik som Hjortsjö (2006, s. 84, 192) fann i familjecentralen angående de olika professionernas starka kopplingar till sina moderorganisationer.

Det framkommer i intervjuerna att polisens arbete på Koncept Karin skiljer sig mycket från annat polisarbete. Intervjupersonerna uppger att det ofta är känslor och gemensamma barn inblandade, vilket beskrivs påverka syftet med en anmälan

kvinnans syfte när hon kommer hit å gör anmälan det är ju inte att hon vill ha mannen inlåst, ja vissa vill det givetvis va, men huvuddelen för där finns som jag säger kärlek kvar å gemensamma barn å alltihopa, dom vill ha hjälp [...] kvinnorna vill i första hand att misshandeln ska upphöra. (Intervju med verksamhetschef)

Detta framkommer också i utvärderingen av Rejmer et al. (2010, s. 45f, 66) att utsatta kvinnors syfte med att kontakta polisen ofta inte är att mannen ska dömas för misshandel. Istället uppger Rejmer et al. (ibid) att kvinnans syfte kan vara att mannen ska försvinna från platsen, att någon annan ska berätta för honom att han gör fel eller att mannen ska förstå att hon inte tolererar hans beteende längre. Kvinnorna uppger också att de har förväntningar om att en polisanmälan ska leda till att någon pratar mannen tillrätta och får honom att förändra sitt beteende (ibid.). På Koncept Karin finns också Kriscentrum för män, vilka arbetar med samtal och behandling för de som polisanmäls. Mot bakgrund av kvinnornas syfte med en anmälan ofta verkar vara annorlunda i jämförelse med andra brott tolkar jag det som att arbetet på Kriscentrum för män borde fylla viktiga funktioner även för de utsatta kvinnorna. Att kvinnans syfte med anmälan i första hand är att våldet ska upphöra diskuteras även av Eliasson (1997, s. 73f) som menar att samhället har ett stort ansvar för att tillse att männen inte längre ges möjligheter att trakassera kvinnan. Hydén pekar på den betydelse som en förändring av mannens beteende har för den våldsutsatta kvinnan, eftersom det är han som orsakat hennes lidande (Hydén 1995, s. 216).

6.3.2 Bemötande

Ytterligare en viktig aspekt i Kvinnofredsreformen, vilken ligger som grund till Koncept Karin var att fokusera på bemötandet av utsatta kvinnor och öka förståelsen för deras komplexa situation (Eliasson & Ellgrim 2006, s. 14). Socialsekreteraren berättar:

*att barn och kvinnor som lämnar här, att dom ska ha fått den hjälpen som dom behöver
[...] det är den största utmaningen för mig, när kvinnan kommer hit, när dom söker
hjälp, att dom ska få, tas på allvar, att dom ska få den möjligheten som dom behöver.*

Socialsekreteraren uttrycker här att det är viktigt för henne att kvinnorna som kommer till Koncept Karin får hjälp, att de tas på allvar och ges möjligheter att ta sig vidare.

Att Koncept Karin är målgruppsanpassat med en personal som har särskild utbildning och därmed god kunskap i ämnet, förväntas få de våldsutsatta kvinnorna att känna extra stöd:

*vi ligger ju inte på en traditionell polisstation, utan här är en annan miljö här finns kompetent personal, man får stöd och hjälp [...] när kvinnan går härifrån så ska hon känna att hon har blivit trodd, att hon känner att samhället ställer upp för henne
(Intervju med verksamhetschef)*

Vikten av gott bemötande fyller också förebyggande funktioner för att upprätthålla ett förtroende från klienter till organisationen och för att respektera kvinnans komplexa situation:

det krävs ju ofta en hel del för att man ska lyfta en sak å då är det viktigt att den människan får aldrig liksom känna sig besviken på att ja nu har jag gjort detta nu blir det ännu värre liksom, utan det ska finnas skyddsnät och möjligheter. (Intervju med utredare)

Intervjupersonernas beskrivningar stämmer bra överens med konceptets mål vad gäller bemötande av de våldsutsatta kvinnorna. I utvärderingen av Rejmer et al. (2010) beskriver en kvinna bemötandet såhär: *de lyssnade på mig och trodde på mig för dom såg mig*. Här beskriver kvinnan att de anställda *såg henne*, vilket Rejmer et. al (2010, s. 43f, 66f) tolkar som positivt. Vidare menar Rejmer et al. (2010) att kvinnorna pekar på vikten av ett bra bemötande; både för kvinnans möjligheter att gå vidare men även för hennes vilja att driva fallet. I utvärderingen framkommer det också att kvinnor som utretts på Koncept Karin är mer nöjda med bemötandet än de som utretts på en vanlig polisstation. I BRÅs rapport (2013:8, s. 23, 92, 95) uppges det att kvinnorna är mycket nöjda med hur de har blivit bemötta av polisen och med den hjälp de fått av socialsekreterarna. Lina berättar om hur hon blev bemött:

hon var verkligen världsbäst, ja tackar, jag har tackat henne så många gånger men än i dag känner jag bara att jag vill gå dit å liksom krama henne för hon var verkligen alltså jätteunderbar. Man kände sig så välkommen å jag kom tid med [mitt barn] å liksom du vet, man fick fika å dom lekte med ens [barn] å liksom det var, man kände sig så hemma, eh, å man kunde prata, dom lyssna på en, å liksom för jag var så rädd att bli dömd å liksom att ah, men jag kanske hade gjort fel, å sen tyckte jag liksom att ah, det var väl inte så allvarligt liksom, vi bara bråka såhär, nae men dom verkligen lyssna å

dom [...] gjorde så jag fick tillbaka, alltså att jag insåg mitt eget värde för det hade jag glömt.

I detta citat berättar Lina om många aspekter som är Koncept Karins mål och som varit föremål för min analys; hon beskriver att hon har känt sig hemma, välkommen, blivit lyssnad till och kunnat omvandla sina negativa erfarenheter till något som tyder på att hennes självkänsla började byggas upp igen i samband med kontakten med Koncept Karin; socialsekreteraren fick henne att inse sitt eget värde igen. Även i BRÅs rapport (2013:8, s. 97) uttrycks det att den hjälp kvinnorna fått från Koncept Karin hjälpt dem att komma vidare. Hydén (1995, s. 220ff) uttrycker att det är väldigt viktigt att kvinnan när hon söker hjälp möts av respekt och att stödpersonen är inställd på att hjälpa kvinnan att återta kontrollen över sitt liv. Centralt är också att kvinnan möts med vilja att lyssna till hennes berättelse, vilket enligt intervjupersonernas berättelser tycks vara fallet på Koncept Karin.

6.3.3 Lokalerna

En viktig del för helhetsperspektivet på Koncept Karin är lokalerna som även de är inredda för att få klienterna att känna sig välkomna, avslappnade, trygga och bekväma. Tillsammans med att poliserna inte bär uniform och att de är anpassade för att den utsatta har barn med sig, förväntas lokalerna ytterligare sätta den utsattes behov i centrum och underlätta rättsprocessen. Utredaren menar att:

lokalerna [är ju] väldigt inbjudande, alltså det är inte det här, det är många som uttrycker det är inte det här klassiska vad man föreställer sig polisen att det ska vara kallt å kallt å stelt å...eh, formellt utan det är en avslappnad miljö som man kan ha väldigt bra samtal liksom.

I utvärderingarna av Koncept Karin (Rejmer et al. 2010, s. 55ff, 67, BRÅ 2013:8, s. 23ff, 88) har de flesta av kvinnorna uppskattat den fysiska miljön, och enligt Rejmer et al. (2010) uppger kvinnorna att lokalen är: ”*fin, avslappnande, familjär, inte så polisiär, trygg och välkomnande*” (ibid., s. 55). Mot denna bakgrund tycks lokalerna fylla sin funktion och bedöms vara en stor förbättring jämfört med vanliga polisstationer (BRÅ 2013:8). Såhär beskriver Lina lokalerna:

det kändes så hemma liksom, det var avslappnat å det var liksom varm miljö, hade det vatt mer så stelt så hade det nog inte känts så avslappnat på nått sätt, det tror jag inte...dom har ju såna små rum som man sitter i med soffå å kuddar å så, så nae det jag tyckte det var jättemysigt faktiskt, det underlättar ju att man ska känna sig bekväm å prata om det, nu har jag inga problem att prata om det så men då var det väldigt jobbigt så det underlättar ju.

Förutom att Lina här uppger att lokalerna ger ett avslappnat intryck och är mysiga så pekar hon på vilken inverkan det kan ha för att orka berätta om allt hon varit med om. Jag tolkar Linas beskrivning som att lokalerna på så sätt får betydelse för kvinnans medverkan i utredningen och att möjligheten till att fälla mannen blir större. Mot bakgrund av vad de kvinnor som deltagit i BRÅs (2013:8) utvärdering uppges det att lokalens utformning har ”minskat obehaget i situationen för kvinnorna” (ibid., s. 25). Dock finner BRÅ (ibid.) inget stöd för att den fysiska miljön har någon inverkan på kvinnans vilja att delta i utredningen. Mot bakgrund av tidigare forskning av samverkan menar Hjortsjö att när klienter upplever ”en varm och familjär atmosfär, där de kände sig sedda och välkomna” (Hjortsjö 2006, s. 63) blir synen på verksamheten positiv. Enligt intervjupersonernas beskrivningar av verksamheten verkar samlokaliseringen, personalens bemötande och lokalerna på Koncept Karin ha stor betydelse för kvinnorna när de söker hjälp.

7. Diskussion och konklusioner

Sammanfattningsvis upplever jag att intervjupersonerna talar om våldet på ett sätt som utgår ifrån både strukturella och interaktionistiska teorier. Intervjupersonerna beskriver våldet som en process, men uppger även att kvinnorna gör olika typer av motstånd. Jag upplever alltså att en kombination av de två mest framträdande synsätten i Sverige bäst kan skildra den process som en våldsutsatt kvinna, enligt intervjupersonerna går igenom. Mot bakgrund av intervjupersonernas beskrivningar upplever jag att betydelsen av att de anställda har förförståelse för denna process framkommer. Intervjupersonerna beskriver på flera sätt att arbetet med våldsutsatta kvinnor är komplext och att de upplever det som att det krävs stor förståelse för varje individs situation för att tillse att misshandeln upphör och eventuella påföljder utdöms. Vidare skildrar intervjupersonerna från Koncept Karin att våldet finns inom alla samhällsklasser och alla kulturer. Enligt intervjupersonernas beskrivningar tycks Koncept Karin underlätta arbetet med våldsutsatta kvinnor på grund av samlokaliseringen, den hemlika miljön och att verksamheten är målgruppsanpassad. Intervjupersonerna upplever att personalens bemötande som innebär att ta kvinnorna på allvar, tro på dem och se till helheten i situationen också underlättar för kvinnorna. Att kvinnorna möter stödpersoner som är medvetna om deras motstridiga känslor uppges vara av stor vikt och intervjupersonernas berättelser tyder på att Koncept Karin arbetar på ett bra sätt med detta.

Trots att jag har ställt frågor angående vilka förbättringar intervjupersonerna ser i verksamheten har de överlag skildrat verksamheten som positiv för både de våldsutsatta

kvinnorna och för de anställda. Detta betyder dock inte att det inte finns utvecklingsmöjligheter inom verksamheten. I båda utvärderingarna (Rejmer et al (2010, BRÅ 2013:8) framkommer det önskemål om en rad förbättringar av flera kvinnor. På grund av uppsatsens omfattning och att jag baserar min analys främst på vad min intervjupersoner säger så har jag inte berört de önskemål om förbättringar som framkommer i utvärderingarna. Mitt syfte har inte heller varit att utvärdera Koncept Karin. För att djupare undersöka själva verksamheten behövs dock fler sådana utvärderingar genomföras. Mitt syfte har inte heller varit att göra en generalisering över hur våldsamma kärleksrelationer där en man slår en kvinna ser ut. Mitt syfte har hela tiden varit att få en ökad förståelse för hur våldet kan skildras och hur målgruppsanpassad samverkan mellan myndigheter kan underlätta för utsatta kvinnor.

Det kan vara värt att diskutera att mitt material möjligtvis hade gynnats av en större avgränsning, exempelvis genom att enbart fokusera på skildring av våldet, eller enbart på samverkan och Koncept Karins organisation. En avgränsning hade också kunnat göras vad gäller intervjupersoner, där det möjligtvis hade varit önskvärt att fokusera på antingen anställda på Koncept Karin eller på utsatta kvinnor för kunna fördjupa analysen ytterligare.

Även om mängden forskning gällande mäns våld mot kvinnor idag kan anses vara god, en sökning i Google Scholar på ”men’s violence against women” ger exempelvis 179 000 träffar, är forskningsfältet i behov av fortsatta studier. Det hade varit intressant att fördjupa en kombination av strukturella och interaktionistiska teorier för att ytterligare öka förståelsen för den process som den våldsutsatta kvinnan enligt intervjupersonerna verkar gå igenom. På vilket sätt samverkan kan underlätta för utsatta kvinnor är i behov av fortsatta studier, liksom att utöka fokus så att andra typer av relationsvåld studeras.

Referenser

- Amirthalingam, Kumaralingam (2005) Women's Rights, International Norms, and Domestic Violence: Asian Perspectives. *Human Rights Quarterly*, 27(2), 683 – 708
- Basic, Goran (2012) *Samverkan blir kamp: en sociologisk analys av ett projekt i ungdomsvården*. Diss. Lund: Lunds universitet, 2012.
- BRÅ Rapport 2009:12 Våld mot kvinnor och män i nära relationer: våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakter med rättsväsendet. Hradilova Selin, Klara. Tillgänglig på Internet: http://www.bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f180002016/2009_12_vald_kvinnor_man_nara_relationer.pdf [Verifierat 2013-05-22]
- BRÅ Rapport 2013:8 Utvärdering av Koncept Karin: En samverkansmodell i Malmö för personer som utsatts för våld i nära relationer. Bogestam, Nadja. Tillgänglig på internet: http://www.bra.se/download/18.22a7170813a0d141d21800058928/2013_08_Utv%C3%A4rdering_av_koncept_Karin.pdf [Verifierat 2013-05-21]
- Burcar, Veronika (2008). *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer - och barn som upplever våld: en forsknings- och kunskapsöversikt*. Solna: Polishögskolan.
- Crang, Mike & Cook, Ian (2007). *Doing ethnographies*. [New ed.] London: SAGE.
- Cullberg, Johan (1999). *Dynamisk psykiatri i teori och praktik*. 5., e utg. Stockholm: Natur och Kultur.
- Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. Uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Eldén, Åsa (2003). *Heder på liv och död: våldsamma berättelser om rykten, oskuld och heder*. Diss. (sammanfattning) Uppsala Universitet., 2003.
- Eliasson, Mona (1997). *Mäns våld mot kvinnor: en kunskapsöversikt om kvinnomisshandel och våldtäkt, dominans och kontroll*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Eliasson, Mona & Ellgrim, Barbro (2006). *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer en kunskapsöversikt*. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting.
- Hallberg, Margareta & Hermansson, Jörgen (2005-12-09), ”Granskning av professor Eva Lundgrens forskning i enlighet med Uppsala universitets regler avseende författandet vid anklagelse om vetenskaplig ohederlighet”. Samhällsvetenskapliga fakulteten, Uppsala

universitet. Tillgänglig på Internet:

http://people.su.se/~snce/texter/2005_slut_MH.pdf [Verifierat 2013-05-21]

Hjortsjö, Maria (2005). *Med samarbete i sikte: om samordnade insatser och samlokaliserade familjecentraler*. Diss. Lund: Lunds universitet, 2006.

Hydén, Margareta (1995). *Kvinnomisshandel inom äktenskapet: mellan det omöjliga och det möjliga*. 1. uppl. Stockholm: Liber utbildning.

Isdal, Per (2001). *Meningen med våld*. Stockholm: Gothia.

Jeffner, Stina (1998). *Liksom våldtäkt, typ-: om ungdomars förståelse av våldtäkt*. [Ny utg.] Stockholm: Brevskolan

Johnson, Holly L., Ollus, Natalia. & Nevala, Sami. (2008). *Violence against women: an international perspective*. New York: Springer.

Lundgren, Eva (2004). *Våldets normaliseringsprocess*. Stockholm: Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (ROKS).

Lundgren, Eva (red.) (2001). *Slagen dam: mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige : en omfångsundersökning*. Umeå: Brottsoffermyndigheten.

Rejmer, Annika, Sonander, Anna & Agevall, Charlotte (2010). *Våldsutsatta kvinnor berättar: en utvärdering av projekt Karin*. Stockholm: Rikspolisstyrelsen. Tillgänglig på Internet: http://www.polisen.se/Global/www%20och%20Intrapolis/Rapporter-utredningar/01%20Polisen%20nationellt/Brottsofferarbete/Karin_100713_webb.pdf [Verifierat 2013-05-21]

Ruane, Janet M. (2006). *A och O i forskningsmetodik: en vägledning i samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Åkerström, Malin. (2001) Annie – en motberättelse. I Åkerström, Malin & Sahlin, Ingrid (red.) *Det motspänstiga offret*. Lund: Studentlitteratur, ss. 265 – 281.

Internetkällor

BRÅ (Internetkälla 1) Misshandel mot kvinnor

<http://www.bra.se/bra/brott--statistik/kvinnomisshandel.html> [Verifierat 2013-05-23]

Koncept Karin (Internetkälla 1), *Välkommen till Karin!*

<http://www.projektkarin.se/2.7501238311cc6f12fa580004898.html> [Verifierat 2013-05-23]

Koncept Karin (Internetkälla 2), *Om projekt Karin*,

<http://www.projektkarin.se/omprojektet.4.39ce2a5011d20b4901680003272.html>

[Verifierat 2013-02-23]

Koncept Karin (Internetkälla 3), *Miljön i fokus*,

<http://www.projektkarin.se/omprojektet/miljonifokus.4.c3aadbb12bb9348c7180003199.html>

[Verifierat 2013-05-23].

Koncept Karin (Internetkälla 4), *Om projekt Karin*,

<http://www.projektkarin.se/omprojektet.4.39ce2a5011d20b4901680003272.html>

[Verifierat 2013-05-23].

Koncept Karin (Internetkälla 5), *Regeringens uppdrag*,

<http://www.projektkarin.se/regeringensuppdrag.4.c3aadbb12bb9348c7180003310.html>

[Verifierat 2013-05-23].

Bilaga 1

Intervjuguide (Koncept Karin)

Bakgrund:

Hur länge har du arbetat på Projekt Karin?

Hur kom det sig att du valde att bli polis/socialsekreterare?

Hur kom det sig att du började arbeta på Projekt Karin?

Projekt Karins organisation:

Hur upplever du samarbetet mellan era olika myndigheter och på vilket sätt är ert koncept en förbättring för era klienter?

Hur har man arbetat med våld i nära relationer på tidigare arbetsplatser? Hur har samarbetet mellan olika myndigheter sett ut då?

Fokus på enbart detta problem – hur påverkar det arbetet? Skillnad mot på tidigare arbetsplatser?

Respons från klienter?

På vilket sätt arbetar ni för att ytterligare förbättra er organisation?

Arbetet med de polisanmälda – hur upplevs det?

Upplevelse av arbetet med våld i nära relationer i allmänhet

Hur upplever du i allmänhet arbetet med våld i nära relationer?

Vad är svårast/mest utmanande med arbetet?

Är arbetet som du trodde att det skulle vara? Både i allmänhet och på Projekt Karin?

Samhällsproblemet:

Varför är våld i nära relationer ett så utbrett problem i samhället tror du?

Vad tycker du behövs göras på ett bredare plan för att komma åt problemet med våld i nära relationer?

Bilaga 2

Intervjuguide (klient)

Bakgrund:

Ålder, sysselsättning

När var du i kontakt med Koncept Karin?

Har du varit med i någon annan utredning än den som du gjorde på Karin?

Gjorde du anmälan på Konceptet? Blev du förhörd på konceptet?

Hur mycket kontakt hade du med Konceptet? Polisen, Kriscentrum, Rättsmedicin? Och hur upplevde du den?

Vilken typ av våld rörde anmälan? Vill du ge exempel? Vem utsatte dig för våldet?

Lever du utan våld idag?

Vill du berätta lite om förhållandet/situationen där våldet förekom? Ge exempel.

Vad tror du det beror på att din pojkvän/sambo/man utsatte dig för detta?

Ledde utredningen till åtal? Hur kändes det under rättegången/när det ledde till rättegång?

Blev han dömd? Hur kändes det?

Koncept Karin

Hur upplever du att det var att utredas på Koncept Karin? (ev jämfört med tidigare)

Hur upplever du att du blev bemött på Koncept Karin? (ev. jämfört med tidigare)

Vad tycker du om den fysiska miljön?

Är Koncept Karin en förbättring för klienter? På vilket sätt? / Varför inte?

Bilden av våldet

Hur upplever du att ditt liv har påverkats av detta förhållande?

Hur har familj/vänner/andra runt omkring dig reagerat när/om du har berättat vad du varit med om? Upplever du att de har behandlat dig annorlunda?

Hur upplever du att samhällets attityder är kring våld i nära relationer?

Samhällsproblemet

Vad tror du gör våld i nära relation till ett så utbrett problem?

Hur tycker du att samhället behöver agera för att komma åt problemet med våld i nära relationer?

